

Dato: 13. mars 2019 Fra/til:
Referent: Hanne Lauveng Møteleder: Kristin Solbjør
Til stede: Wigdis Larsen-Ross
Sara Wilhelmsen
Linda Aleksandersen - Landsorganisasjonen for romanifolket
Lennart Karlsen - Taterne/romanifolkets menneskerettighetsforening
Holger Gustavsen - Taternes landsforening

Fra Kulturrådet:
Espen Hernes
Hildegunn Bjørgen

Fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet:
Kristin Solbjør
Ida Kjøøy
Hanne Lauveng

Fraværende:

Kopi:

Møte i referansegruppa for oppfølging av NOU 2015: 7

Kristin Solbjør ønsket velkommen og minnet om at temaet for møtet er hvordan romanifolket/taterne kan involveres i forvaltningen av den kollektive oppreisningen. Det er på forhånd sendt ut en liste, utarbeidet av Kulturrådet, med forslag til mulige løsninger som kan diskuteres her. Referansegruppen kan komme med innspill som blir tatt med videre, men ingen avgjørelser blir tatt av gruppa.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) er i gang med å lage en forskrift for tilskuddsordningen, denne vil bli sendt på høring. Alle får en mulighet til å uttale seg i høringen. I høringsbrevet vil det også bli mulighet for å uttale seg om involvering i forvaltningen av tilskuddsordningen. Det er politikerne som tar beslutningen til slutt.

Linda:

Hva kan dere gjøre for oss? Hvordan er arbeidsfordelingen mellom Kulturrådet og departementet? KMD er overgriperne, vi finner rettferdighet i Kulturrådet. Dere sier at vi nå har mulighet til å anke beslutninger i tilskuddsaker til departementet. At vi skal anke til overgriperen blir ikke riktig. Anken burde behandles av en annen instans som ikke er inhabil.

Holger:

- Lederen i Same- og minoritetspolitisk avdeling (SAMI) har erklært seg inhabil, dermed er hele avdelingen inhabile.
- Har fått beskjed om at vi ikke får rette opp i referatet under det andre har sagt. Mener det må være lov når det som står der er feil referert.
- Informerer om at Riksrevisjonen kontrollerer departementet nå.

Svar fra Kristin:

- Stortinget gir føringer for hva midlene skal brukes til. Departementet lager en forskrift som Kulturrådet må forholde seg til. Hvem som er ankeinstans følger av reglene i vårt demokratiske system. I en ankesak kan KMD bare se på om saksbehandlingen er innenfor regelverket, ikke gjøre vurderinger av kunstneriske eller faglige beslutninger.
- Kulturrådet har frihet til prioritere innenfor de rammene som forskriften gir, og rapporterer årlig til departement og storting. Kulturrådet er et selvstendig fagorgan, og departementet styrer ikke Kulturrådets faglige vurderinger.
- Det er riktig at hele SAMI er inhabile når lederen er inhabil, såkalt "avledet inhabilitet". Det betyr at vi ikke ta avgjørelser, men vi kan forberede saker for departementsråden – som tar avgjørelsen.
- Det er lov å gi beskjed dersom det er feil i referatet.
- Riksrevisjonen kontrollerer KMDs tilskuddsforvaltning, de kommer med sin rapport i løpet av våren. Dersom de skulle finne feil i departementets forvaltning, vil det ikke ha noe å si for overføringen til Kulturrådet.

Espen Hernes – Kulturrådet

Kulturrådet vil forvalte midlene i tråd med avsetningen, og tar sikte på å lyse ut tilskuddsordningen høsten 2019. Vi ønsker å ha god dialog med romanifolket/taterne, informere og gi råd. Vil også vurdere kurs, seminarer og andre aktiviteter.

Tanken er at romanifolket/taterne skal være involvert på overordnet nivå ved å gi innspill til hvordan midlene skal benyttes, om for eksempel enkelte områder skal være prioritert ved én tildelingsrunde, om det skal det gis støtte til mange små eller noen få store prosjekter – eller annet. Selve saksbehandlingen av enkeltsøknader vil Kulturrådet foreta. Da er det også Kulturrådet som har ansvaret om det kommer kritikk på avgjørelser.

Kulturrådet har laget fire forslag til hvordan involvering av romanifolket/taterne i forvaltningen av tilskuddsordningen kan være, og ønsker tilbakemelding på dette, eller forslag til andre modeller.

- Et åpent innspillmøte før hver tildelingsrunde.
- Ressursgruppa fra KMD videreføres.
- Kulturrådet oppretter en ny gruppe som består av romanifolk/tatere.
- Kulturrådet oppretter en ny sammensatt gruppe av romanifolk/tatere og andre relevante kompetansemiljøer.

Det kan være aktuelt med en blanding av forslagene, for eksempel både et åpent innspillsmøte og en referansegruppe. Det er også viktig å tenke på rullering – hvor lenge de enkelte skal sitte i en eventuell referansegruppe. Det er naturlig at ordningen vi faller ned på blir evaluert og revurdert etter et år eller to.

Lennart:

Det må kvalitetssikres at personer som skal sitte i en slik gruppe har relevant kompetanse og sitter på kunnskap om kulturen. De må ha levd som tater og praktisert kulturen, og ikke bare lest seg til den. Det sitter folk i referansegruppa som ikke vil ha noen tiltak, de har ikke noe i en slik gruppe å gjøre. Vår kultur er ikke overgrep, det er en annen historie. Vår kultur er reising, språk og musikk – den lyse siden. Det er gitt erstatning for overgrep fra andre instanser. Tilskuddsmidlene skal gå til å bevare kultur og bygge relasjoner mellom folkegruppen og myndighetene. Det er ikke snakk om at vi skal glemme historien eller forskjellsbehandle, det er snakk om at de som er med har levd i kulturen og har greie på historien.

Holger:

- Formålet med den kollektive oppreisningen er blant annet å bidra til gjenreisning og synliggjøring av romanifolket/taternes kultur, språk og historie. Lennarts innspill er derfor veldig relevante. Vi kan ikke ha med folk som ikke vil bidra til formålet.
- Vi skal bygge opp kultur og historie som stat og kirke har revet ned. Vi må ha levd taterlivet for å kunne bidra til oppbygging.

Linda:

- Midlene er inndratt. Vi får ingen honorarer for å delta her.
- Vi må tenke inkludering. Mange har blitt bortsatt som barn og har funnet tilbake til kulturen i voksen alder. De kan ikke ekskluderes fordi de ikke har levd i kulturen. De er uskyldige i dette. Det må ikke bli slik at kun de som påberoper seg å ha levd i kulturen og det tradisjonelle taterlivet skal være kvalifisert. Det er svært mange som ikke har fått den muligheten, men de er likefullt av folket. Arbeidet med bevaring av kulturen, revitalisering av språk og kultur osv. er svært viktig nettopp for denne gruppen, og det bør være en selvfølge at de får delta i aktuelle sammenhenger. Vi kan ikke operere med et A- og B-lag der noen blir ekskludert fordi de ble frarøvet sin kultur. Tvert imot.

Wigdis:

- Åpent innspillsmøte: Det er viktig at det er mulig for alle som vil å delta. Folk bor i ulike deler av landet.
- Til Lennart: Kulturen og historien inneholder også en "ukultur" – mange ble hardt rammet av assimileringspolitikken. Mange er opptatt av den mørke historien også. Det er viktig og nødvendig også å ha med mennesker som har kjennskap og kunnskap til, og erfaring med, denne siden av historien. Den kollektive oppreisningen må favne hele folket. Det kan ikke kalles en *kollektiv* oppreisning om en del av folket skal være ekskludert fra å være med.

- Det er store mørketall på hvor mange barn som ble satt bort, og det er også andre grunner til at noen ikke har vokst opp i kulturen, eller fått lære om den. De må også få muligheten til å bli involvert. Det kan dannes et nettverk som Kulturrådet kan kontakte når de trenger innspill fra noen med denne kompetansen.
- Enkeltpersoner må få søke.

Espen:

Hva ligger i begrepet "kollektiv oppreisning"? Hva er historien? Det er en viktig debatt å ta. Dette skal være en kollektiv erstatning for alle. Ordningen skal til sammen bidra til å oppnå formålet, der de enkelte søknadene/tilskuddene vil utgjøre ulike deler av den kollektive oppreisningen.

Lennart:

- Kulturrådet har mange tilskuddsordninger og kan henvise enkelte søknader til en annen tilskuddspost, selv om det er fra romani/tatere.
- KMD har ingen tillit blant folket. Kulturrådet har en unik posisjon og alle muligheter i samarbeid med de riktige folkene.

Hildegunn:

Det har kommet mange viktige innspill her. Men har noen innspill til hvilke modeller for involvering vi kan jobbe videre med – en av de vi har presentert her, eller andre? Hva tror dere om en blandingsmodell som består av romani/tatere og fagpersoner?

Holger:

- Vi vil ha råderett over midlene. Vi er eiere av språk og kultur. Vi vil ha samme råderett over den kollektive erstatningen som for eksempel samene har til sine penger. Kampen for å få tilbake midlene fortsetter.
- Samfunnet er bygget på at organisasjoner representerer grupper, ikke enkeltpersoner. Behandle oss som folk flest, kontakt organisasjonslivet slik det fungerer i samfunnet for øvrig.
- Dette er bare en ordlek: Innspillsmøter eller råd.
- Jeg er imot denne referansegruppen. Vi har ingen medbestemmelse og er bare et alibi for KMD. Folket skal bestemme selv. Møtene her er totalt kaos, vi kommer aldri fram til noe. Møteledelsen er dårlig.
- Dette er en spesiell pott. Finnes det tilsvarende ordninger vi kunne se på løsninger fra, kanskje i andre land?

Wigdis:

- Dere kan ikke forlange at alle skal organisere seg, vi må få bidra likevel. Alle skal høres.
- Til Holger: Skal du og din forening fortsatt motarbeide at Kulturrådet skal ha ansvaret?

Lennart:

- Mener alternativ tre er bra – etablere en ny gruppe som består av romanifolk/tatere. Tror ikke åpne innspillmøter er konstruktivt.
- Det føles nytteløst å delta her. Hvilken betydning har min stemme? Hva skjer videre? Vi blir ikke hørt. Vi vil være med på å bestemme, vi vil være med der avgjørelsene blir tatt – på like vilkår som de som er ansatt i departementet. Det må være likeverd. Jeg er stolt av kulturen min, men beslutningene blir tatt over hodet vårt. Vi føler ikke eierskap til jobben.
- Vi som satt i fondet er blitt frikjent fra alle løgnaktige påstander. Vi ble fratatt midlene på feilaktig grunnlag. Likevel er vi umyndiggjort.
- Benytt dere av organisasjonene.
- Da fondet eksisterte, ble det holdt av midler til å etablere et sted for folket. Kan midlene også brukes til det i den nye ordningen?

Espen:

- Dette er ikke et unyttig møte for oss. Vi får innspill.
- Vi ønsker tilbakemeldinger på hvordan vi skal jobbe, hvem som skal involveres og hvilket nivå de skal involveres på. Kulturrådet skal bestemme fordelingen, dere skal være med å diskutere retning. Dere må også akseptere vår stilling.
- Kulturrådet har ingen formening om historikken bak at forvaltningen av midlene ble overført til oss. Det er prosesser i et annet politisk landskap.
- Det kan være mulig å bruke av midlene til å etablere et sted for folket.

Hildegunn:

Det er ikke sikkert vi får til en god nok ordening i år, men det kan bli bedre etterhvert. Vi må lære av prosessene.

Kristin:

- Kom gjerne med innspill i etterkant til de foreslåtte modellene, eller andre modeller.
- Forskriften til tilskuddsordningen vil komme på skriftlig høring. Vi tar med noe om involvering i høringsbrevet.

Innspill utenfor møtet:

To av referansegruppens medlemmer som ikke kunne delta kom med skriftlige innspill i forkant av møtet:

- Mona Ourum mener det er viktig at det blir satt ned en gruppe fra folket som kan ha et godt samarbeid med Kulturrådet. Det er viktig at dette er personer som ikke tidligere har hatt noe med forvaltningen av den kollektive oppreisningen å gjøre.
- Jim-Roger Pettersen mener det er viktig at enkeltpersoner får søke. Han mener også at dersom vi ønsker at folket skal engasjere seg så må det gis svar på hvordan midlene er brukt i den tidligere ordningen. Det er også behov for svar på hvilken rolle staten har hatt og hva staten har visst, og om KMD beskytter de statlige representantene. Oppfordrer KMD og Kulturrådet til å ta ansvar gjennom å kvalitetssikre, sjekke og ha kontroll hele veien, slik at enkeltpersoner slipper å ta belastningen ved å si ifra.

Wigdis:

Skal referansegruppen ta opp andre anbefalinger i NOUen, eller skal vi vente til stortingsmeldingen er skrevet? Det ser ikke ut til at noen har lært noe etter NOUen, skal det lages noe nå som folket blir servert etterpå?

Kristin:

- Departementet skal skrive en stortingsmelding om nasjonale minoriteter. Det er satt ut et oppdrag til Telemarksforskning som skal se på politikken de siste tjue år, hva som er gjort og om målet for politikken er oppfylt. Dette er en del av bakgrunnsarbeidet for stortingsmeldingen og skal gi grunnlag for ny politikk. Telemarksforskning vil ta kontakt med flere av dere – si deres mening til dem.
- Vi vil involvere folket i arbeidet med stortingsmeldingen i løpet av de nærmeste månedene.

Holger leverte et skriv med spørsmål og innspill til departementet, som han ønsker å få inn i referatet. Departementet vil besvare spørsmålene skriftlig i etterkant.

1. De oppsparte midler på «bok». Blir de overført til tilskuddsordningen? Tidligere har vi fått vite at de forsvinner om de ikke brukes innen 2019.
2. For budsjettåret 2018 vedtok Stortinget å bevilge ca. 5 millioner i kollektiv erstatning. Likevel vedtok KMD å utlyse bare 3 millioner. Gikk 2 millioner da tilbake til statskassen?
3. Kulturrådet står nå som forvalter av en tilskuddsordning til Romanifolket/taterne. Midlene bevilges årlig over statsbudsjettet og de kalles ikke lenger en kollektiv erstatning til Romanifolket/taterne. Har ikke folkegruppen lenger eierskap til en gitt erstatning? Er erstatningen slettet og byttet ut med en tilskuddsordning som eies av andre?
4. Konstruksjonen med KMD som klageinstans OG premisseleverandør ble ikke fremlagt for denne gruppen. Hvorfor fikk vi ikke ha synspunkter på det? Og hvorfor kan ikke ordningen legges under Kulturdepartementet som Kulturrådet er underlagt? KMD sitter med makten og begge endene. KMD har fremdeles det overordnede ansvaret, ordningen ligger fremdeles på KMDs budsjett, KMD skal skrive forskriftene og de skal være klageinstans.
5. I de ovenfornevnte forslagene vi blir bedt om å ha synspunkter på skrives det at Kulturrådet vil følge rammekonvensjonen i prinsippet om involvering, men alle modellene går ut på at folkegruppen kun skal få komme med innspill. Altså ingen direkte involvering i vår egen erstatning? Det er folket selv som vet hvordan kulturen bør bli formidlet og ivarettatt.
6. Stortingets beslutning om at Stiftelsen RT-fondet ikke lenger skulle forvalte den kollektive erstatningen er gjort på feilaktig grunnlag. Stortinget gjorde sin beslutning på bakgrunn av Stiftelsestilsynets rapport som ble fullstendig pulverisert av Klagenemdas rapport som kom 2. november 2018. Styremedlemmer ble frikjent og anklager tilbakevist. Saken bør derfor opp til ny behandling i Stortinget der de kan forelegges alle opplysninger om saken før flere avgjørelser om den kollektive erstatningen tas.

De presenterte modellene vil dere ha våre synspunkter på, men vi har ingen medbestemmelsesrett. Når den kollektive erstatningen ble vedtatt overflyttet til Kulturrådet ble denne gruppen brukt som et alibi for vedtaket, på tross av at det ikke var foretatt noen avstemming eller lignende. Det var ingen enighet. Kun et forslag blant flere forslag. Uansett kan ikke representanter fra foreninger i denne gruppen foreslå noe som ikke er tatt opp i våre årsmøter. Dette angår flere enn de få som sitter her i dag. Alle viktige saker må forankres i foreningenes årsmøter.

Taternes Landsforening mener at denne referansegruppen ble opprettet for å være et alibi for KMDs handlinger for den kollektive erstatningen. Folkegruppen blir overkjørt. Folkegruppen gis ingen mulighet til direkte involvering i saker som angår dem som er ett av punktene i Europarådets rammekonvensjon. Vi har ingen medbestemmelsesrett. Taternes Landsforening mener at flere beslutninger om den kollektive erstatningen ikke må tas før Stortinget har vurdert saken på nytt. Ingen beslutninger må tas før en ny Stortingsmelding er fremlagt. Løsningen bør være som den er inntil videre.